

BUYUK BRITANIYANING GEOGRAFIK JOYLASHUVI, HUDUDIY QISMLARI VA IQLIMI

Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti talabasi

Abduvaliyeva Sabohat

Email: abduvaliyevasabohat9@gmail.com

Ilmiy nazoratchi: Qurbonova Nasiba

Anotatsiya: Buyuk Britaniya (Birlashgan Qirollik) - Orol davlati, hududining katta qismi Irlandiya dengizi suvlari bilan ajratilgan ikkita katta orolda joylashgan. U to'rtta davlatdan iborat: Buyuk Britaniya orolida joylashgan Angliya, Shotlandiya va Uels va Shimoliy Irlandiya. Buyuk Britaniya faqat Irlandiya bilan umumiy quruqlik chegarasiga ega.

Kalit so'zlar: Buyuk Britaniyaning geografik tuzilishi, hududiy qismlari, Uels, Angliya, SHimoliy Irlandiya, SHotlandiya, iqlimi.

Annotation: Great Britain (United Kingdom) is an island country, most of its territory is located on two large islands separated by the waters of the Irish Sea. It consists of four countries: England, Scotland and Wales, located on the island of Great Britain, and Northern Ireland. The UK only shares a land border with Ireland.

Key words: geographical structure of Great Britain, territorial parts, Wales, England, Northern Ireland, Scotland, climate.

Buyuk Britaniyaning geografik joylashuvi, hududiy qismlari va iqlimi.

Rasmiy nomi — Buyuk Britaniya va Shimoliy Irlandiya birlashgan qirolligi. Poytaxti—London. Hududi—244100 km.kv. (Shotland orollari bilan birga). Aholisi — 60,1 kishidan ortiq (2012). Davlat tili—ingliz. Dini—protestantlik (90%). Pul birligi — funt-sterling.

Yevropaning shimoli g'arbida, Britan orollarida joylashgan davlat. Buyuk Britaniya orolida Angliya, Shotlandiya va Uels joylashgan. Shimoliy Irlandiya Irlandiya orolining shimoliy qismida joylashgan. Shimolda Irlandiya bilan chegaradosh, g'arbda Atlantika okeani, sharqda Shimoliy dengiz, janubi sharqda Buyuk Britaniyani Yevropadan ajratib turadigan La-Mansh bo'g'ozini bilan tutashib ketgan. Angliya hududida Pennin tog'lari (eng yuqori nuqtasi-Skeyfel-Payk — 978 m) joylashgan. Pennin tog'laridan janubda va Uelsdan sharqdan Markaziy va Janubiy Angliyaning katta qismini egallagan keng tekislik joylashgan. Mintaqaning chekka janubida Dortmund tepaliklari (dengiz sathidan 610 m baland) bor. Buyuk Britaniya

mustaqil davlatlar bo'lmagan to'rtta turli mintaqadan iborat. Ushbu hududlar Angliya, Uels, Shotlandiya va Shimoliy Irlandiya.

Angliya - Birlashgan Qirollikni tashkil etuvchi to'rtta geografik mintaqaning eng katta qismidir. Shotlandiyaning shimolida va g'arbda Uels bilan chegaradosh va u Celtic, Shimoliy va Irlandiya dengizlari hamda ingliz kanali bo'ylab qirg'oqlari bor. Uning umumiy er maydoni 50,346 kvadrat milya (130,395 kvadrat kilometr) va aholisi 51,446 ming kishi (2008 yil). Shotlandiya, Buyuk Britaniyani tashkil etuvchi to'rtta mintaqaning ikkinchi yirik shirkatidir.

U Buyuk Britaniyaning shimoliy qismida joylashgan bo'lib, Angliya bilan janubga chegaradosh va Shimoliy dengiz, Atlantika okeani, Shimoliy kanal va Irlandiya dengizining sohillarida joylashgan. Uning maydoni 30414 kvadrat kilometr (78,772 kvadrat kilometr) bo'lib, uning aholisi 5,194 ming kishiga (2009 yildagi taxmin) ega. Shotlandiya hududida 800 dan ortiq offshor orollar mavjud. Shotlandiya poytaxti Edinburgh, lekin eng katta shahri Glasgow. Uels Buyuk Britaniyaning sharqiy qismida Angliya bilan chegaradosh va Atlantika okeani va Irlandiya dengizining g'arbiy qismida joylashgan. Bu maydon 8,022 kvadrat kilometr (20,779 kvadrat kilometr) va aholisi 2,993,300 kishini tashkil etadi (2009 yilgi baho). Uelsning eng yirik shahri - Cardiff, metropolitan aholisi 1,445,500 (2009 yil). Uels qirg'og'idagi ko'plab orollarning qirg'oqlarini o'z ichiga olgan, taxminan 1200 kilometrlik qirg'oq bor. Ularning eng kattasi Irlandiya dengizida Anglesey.

Shimoliy Irlandiya, Irlandiya orolining shimoliy qismida joylashgan Birlashgan Qirollik hududidir. U janubiy va g'arbda Irlandiya Respublikasi bilan chegaradosh va Atlantika okeani, Shimoliy kanal va Irlandiya dengizining sohillari bilan chegaralanadi. Shimoliy Irlandiya 5.345 kvadrat kilometr (13.843 kv km) maydonga ega bo'lib, u Buyuk Britaniyaning eng kichik qismini tashkil qiladi. Shimoliy Irlandiya aholisi 1,789,000 (2009 yildagi taxmin) va poytaxt va eng katta shahar Belfast. Birlashgan Qirollikda mo'tadil dengiz iqlimi xukmron; u seryog'in, o'zgaruvchan, tez-tez shamol bo'lib turadi. Janubi-g'arbida yanvarning o'rtacha temperaturasi 7°, sharqda 3,5° gacha. Shimoli-g'arbida yoz salqin, sernam, janubi-sharqda ancha iliq va quruq. Shimoliyda iyulning o'rtacha temperaturasi 13°, janubi-sharqda 16,5°. London va uning atrofida temperatura yuz kun davomida 0°dan past, mamlakat sharqida ba'zan —18° gachatushadi. Yog'in yil davomida deyarli bir me'yorda (kuz va kishda bir oz ko'proq) tushadi, janubi-sharqida yoz va kuzda ko'proq yog'adi. Shotlandiya, Shimoliy Irlandiya, Angliya bilan Uelsning tog'li joylarida yog'in eng ko'p (1000-1500 mm, ayrim joylarda 3000 mm gacha) yog'adi. Janubi-sharqda 600-750 mm dan oshmaydi. Bulutli kunlar ko'p, Kishda tez-tez

tuman (Londonda qishda 1 oyda 7—10 kun) tushadi. Daryolari ko‘p, sersuv, lekin qisqa. Asosiy daryolari — Severn, Temza, Trent, Mersi, Klayd. Daryolar asosan yomg‘ir suvlaridan to‘yinadi; kuz va qishda to‘lib oqadi, yaxlamaydi, ko‘pchiligi kema qatnaydigan kanallar bilan birlashtirilgan. Tog‘larida ko‘llar ko‘p. Ularning aksariyati muzlik va tektonik harakat natijasida paydo bo‘lgan. Eng yirik ko‘llari: LoxNey, LoxLomond, LoxNess. Shotlandiya shim.da tog‘podzol tuproq, tog‘ tepalarida tog‘tundra tuproq, pasttekisliklarda, shimoli-g‘arbda va shimolida chimli podzol tuproq, sharqiy sohilda va janubida qo‘ng‘ir o‘rmon, ayrim yerlarda chimlikarbonatli va unumdor allyuvial tuproqdar tarqalgan.

References:

1. Abernethy, David. *The Dynamics of Global Dominance, European Overseas Empires 1415–1980*. Yale University Press, 2000. ISBN 0-300-09314-4. 22-iyul 2009-yilda qaraldi.
2. Andrews, Kenneth. *Trade, Plunder and Settlement: Maritime Enterprise and the Genesis of the British Empire, 1480–1630*. Cambridge University Press, 1984. ISBN 0-521-27698-5. 22-iyul 2009-yilda qaraldi.
3. Diyora Anorboyeva, & Khakima Botirova. (2023). *The Use of Mother Tongue in*
4. *English Classrooms*. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 17, 100–102.
5. Botirova, Hakima. "THE IMPORTANCE OF LEXICAL TRANSFORMATIONS IN LITERARY TRANSLATION." *Журнал иностранных языков и лингвистики* 2.3 (2021).